

บทที่ 4

สิทธิของผู้เอาประกันภัย

4.1 เรียกร้องให้ผู้รับประกันภัยใช้ค่าสินไหมทดแทน

ความประสงค์ของผู้เอาประกันภัยแต่ละคนนั้น อย่างน้อยตรงกันอยู่ประการหนึ่ง คือ ทุกคนต้องการที่จะได้รับชดใช้ค่าเสียหายจากผู้รับประกันภัยเมื่อมีวินาศภัยเกิดขึ้น ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่า ในบรรดาสัทธิทั้งหลายของผู้เอาประกันภัย สิทธิเรียกร้องให้ผู้รับประกันภัยใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นสิทธิที่มีความสำคัญแก่ผู้เอาประกันภัยมากที่สุด

โดยปกติแล้ว เมื่อเกิดวินาศภัย และทุกอย่างเป็นไปตามเงื่อนไขในกรมธรรม์ประกันภัย ผู้เอาประกันภัยย่อมมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้รับประกันภัยชดใช้ค่าเสียหายแก่ตน เพื่อจำนวนวินาศภัยอันแท้จริง เพื่อความบุบสลายอันเกิดแก่ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ เพราะได้จัดการตามสมควรเพื่อป้องกันวินาศภัย และเพื่อค่าใช้จ่ายอันสมควร (ถ้ามี) ซึ่งผู้เอาประกันภัยได้เสียไปเพื่อรักษาทรัพย์สินซึ่งเอาประกันภัยไว้มิให้วินาศ ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 877 ผู้รับประกันภัยจะไม่ต้องรับผิดชอบตามสัญญาเมื่อเกิดวินาศภัยก็เฉพาะแต่กรณีที่มีกฎหมายบัญญัติจำกัดความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยไว้ หรือมีข้อจำกัดความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยไว้โดยชัดแจ้งในสัญญาประกันภัยเท่านั้น หลักเกณฑ์และวิธีการจ่ายค่าสินไหมทดแทนได้กล่าวไว้โดยละเอียดแล้วในบทที่ 3 จะไม่นำมาพิจารณาซ้ำในที่นี้

อย่างไรก็ดี สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนี้อาจถูกระงับได้ เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่า วินาศภัยเกิดขึ้นด้วยความทุจริตของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัย ผู้มีอำนาจสั่งให้ผู้รับประกันภัยงดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ก็คือ นายทะเบียนประกันวินาศภัย⁽¹⁾

(1) พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2510 มาตรา 31

เช่นเดียวกับการใช้สิทธิในกรณีอื่น ๆ ผู้เอาประกันภัยจะต้องดำเนินการเสียภายในกำหนดอายุความ ซึ่งตามมาตรา 882 กำหนดไว้สองปีนับแต่วันเกิดวินาศภัย ซึ่งตรงกับกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นที่มีอายุความสองปีเช่นเดียวกัน⁽²⁾ แต่ตามกฎหมายของประเทศฟิลิปปินส์กำหนดไว้ว่า ผู้เอาประกันภัยจะต้องดำเนินการฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนเสียภายในเวลาหนึ่งปี⁽³⁾

ส่วนในสหรัฐอเมริกา⁽⁴⁾ แตกต่างกับของไทยมาก กล่าวคือ ในสหรัฐอเมริกา แม้จะมีอายุความในการฟ้องคดีเรียกค่าสินไหมทดแทนกำหนดไว้ในกฎหมาย แต่กรณีอาจทำความตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่นในกรมธรรม์ประกันภัยได้ แล้วแต่ความพอใจของคู่สัญญา แต่ถ้าในกรมธรรม์ประกันภัยกำหนดระยะเวลาในการฟ้องคดีไว้สั้นกว่าอายุความที่ปรากฏในกฎหมายของรัฐ (State law) สำหรับการประกันภัยประเภทเดียวกัน ก็ต้องนำอายุความตามกฎหมายมาใช้บังคับ

การที่คู่สัญญาสามารถกำหนดระยะเวลาเกี่ยวกับการใช้สิทธิฟ้องคดีเรียกค่าสินไหมทดแทนไว้ได้เองนี้ ก็เท่ากับว่าคู่กรณีสามารถยืดอายุความออกไปได้ แต่ตามกฎหมายไทย คู่สัญญาจะยืดอายุความหรือลดอายุความให้สั้นลงไม่ได้เลย เพราะต้องห้ามตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 191

กรมธรรม์อัคคีภัยฉบับมาตรฐานที่ใช้กันอยู่ในรัฐนิวยอร์ก กำหนดระยะเวลาฟ้องคดีของผู้เอาประกันภัยไว้ 12 เดือน⁽⁵⁾ นับตั้งแต่วันที่วินาศภัยบังเกิดขึ้น

(2) ประมวลกฎหมายพาณิชย์ญี่ปุ่น มาตรา 417

(3) รัฐบัญญัติประกันภัยของฟิลิปปินส์ (ฉบับที่ 2427), มาตรา 61 - A

(4) Robert I. Mehr and Emerson Cammack, Principles of Insurance, (Homewood, Illinois : Richard D. Irwin, Inc., 1961), pp. 237 - 39

(5) รัฐอินเดียนากำหนดระยะเวลาไว้ 3 ปี ในขณะที่รัฐแคนซัสเนบราสกา และนอร์ธดาโกตา กำหนดไว้นานกว่า คือ 5 ปี

อย่างไรก็ดี ถ้าปรากฏว่าหลังจากเกิดอค์ภัยแล้ว ฝ่ายผู้รับประกันภัยได้ใช้เวลาในการเจรจาต่อรองเรื่องค่าเสียหาย จะนำเวลาที่เสียไปในการนี้รวมอยู่ในกำหนดระยะเวลา 12 เดือนไม่ได้

มีข้อสังเกตว่า ในบางกรณีมีการกำหนดระยะเวลาเริ่มต้นใช้สิทธิฟ้องคดีไว้ด้วย ซึ่งหมายความว่า เมื่อได้เกิดวินาศภัยขึ้นแล้ว ผู้เอาประกันภัยจะใช้สิทธิทางศาลยังมีได้ จนกว่าระยะเวลาช่วงหนึ่งจะผ่านพ้นไปแล้ว เหตุผลก็เพื่อให้ผู้รับประกันภัยได้มีเวลาเตรียมตัวจัดการพอสมควร

สำหรับกรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์ (ต่างกับการประกันอค์ภัย) จะไม่มีการกำหนดเวลาฟ้องคดีไว้ โดยเฉพาะเจาะจง แต่ปล่อยให้เป็นไปตามอายุความที่ระบุไว้ในกฎหมาย

4.2 ขอลดเบี้ยประกันภัย

สิทธิในการขอลดเบี้ยประกันภัยของผู้เอาประกันภัย ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีอยู่ 2 กรณี คือ กรณีแรกเป็นเรื่องที่ภัยตามที่กำหนดไว้ในสัญญา ไม่มีโอกาสเกิดขึ้นอีกต่อไปดังบัญญัติไว้ในมาตรา 864 ว่า "เมื่อคู่สัญญาแยกเอาภัยใดโดยเฉพาะขึ้นเป็นข้อพิจารณาในการวางกำหนดจำนวนเบี้ยประกันภัย และภัยเช่นนั้นสิ้นไปหามีไม่แล้ว ท่านว่าภายนอกหน้าแต่นั้นไปผู้เอาประกันภัยชอบที่จะได้ลดเบี้ยประกันภัยลงตามส่วน" ส่วนในประการหลังได้แก่กรณีที่ผู้เอาประกันภัยใช้สิทธิลดจำนวนเงิน ซึ่งเอาประกันภัยในระหว่างสัญญาตามมาตรา 873 ซึ่งบัญญัติว่า "ถ้าในระหว่างอายุสัญญาประกันภัยนั้น มูลประกันภัยได้ลดน้อยถอยลงไปหนักไซ้ ท่านว่าผู้เอาประกันภัยชอบที่จะได้ลดจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยไว้ และลดจำนวนเงินเบี้ยประกันภัย

การลดจำนวนเบี้ยประกันภัยนั้น ให้เป็นผลต่อในอนาคต"

4.2.1 สิทธิขอลดเบี้ยประกันภัยตามมาตรา 864 หมายถึงกรณีที่ในการตกลงเข้าทำสัญญา คู่กรณีได้ยกเอาภัยบางอย่างขึ้นมาเป็นหลักในการพิจารณา กำหนดเบี้ยประกันภัย (คือ มีการเรียกเบี้ยประกันภัยสูงกว่ากรณีปกติ เพราะมีการ

กำหนดการเสี่ยงภัยไว้เป็นพิเศษ) แล้วต่อมาในระหว่างอายุสัญญาภัยนั้นหมดไป แต่ ความเสี่ยงภัยตามปกติยังคงมีอยู่ ดังตัวอย่าง (6) ดังต่อไปนี้ การเอาประกันวินาศภัย สำหรับรถยนต์ ซึ่งเป็นที่ตกลงกันในขณะทำสัญญาประกันภัยว่า เป็นรถยนต์สำหรับแข่ง ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่า การเสี่ยงภัยในกรณีรถยนต์แข่งย่อมสูงกว่ารถยนต์นั่งธรรมดา เบี้ยประกันภัยก็ต้องมีจำนวนสูงกว่าที่เรียกเก็บสำหรับรถยนต์นั่งธรรมดา ต่อมา ผู้เอาประกันภัยได้เลิกใช้รถยนต์คันนี้สำหรับแข่ง คงใช้เป็นรถยนต์ธรรมดา ในกรณี เช่นนี้เห็นได้ชัดว่า ภัยที่อาจจะเกิดขึ้นจากการแข่งรถก็ย่อมจะหมดไป คงเหลือแต่การ เสี่ยงภัยในกรณีปกติในฐานะเป็นรถยนต์ธรรมดา ดังนี้ กฎหมายให้สิทธิแก่ผู้เอา- ประกันภัยที่จะขอลดเบี้ยประกันภัยลงได้ตามส่วน ตั้งแต่วันที่ภัยดังกล่าวสูญสิ้นไป และถ้าหากก่อนหน้าที่จะเกิดสิทธิขอลดเบี้ยประกันภัยตามมาตรานี้ ผู้รับประกันภัยได้ รับชำระเบี้ยประกันภัยครบถ้วนแล้ว ผู้รับประกันภัยต้องส่งเบี้ยประกันภัยคืนให้แก่ผู้ เอาประกันภัยตามส่วน

การลดเบี้ยประกันภัยโดยอาศัยเหตุอย่างเดียวกับมาตรา 864 นี้ ในต่างประเทศก็มีเช่นเดียวกัน คือ ประมวลกฎหมายพาณิชย์ญี่ปุ่นมาตรา 400 ซึ่งมีเนื้อหาในบทบัญญัติเหมือนกับของไทยทุกประการ

4.2.2 สิทธิขอลดเบี้ยประกันภัยตามมาตรา 873 การขอลดเบี้ย- ประกันภัยในกรณีนี้จะเกิดขึ้นเมื่อปรากฏว่า มูลค่าประกันภัย (insurable value) หรือราคา ของทรัพย์สินที่เอาประกันภัยลดลงไปมาก ถึงขนาดที่ว่า ถ้าทรัพย์สินนั้นเสียหายโดยสิ้น เเชิง ผู้เอาประกันภัยก็ไม่เสียหายคิดเป็นเงินสูงเหมือนกับในตอนแรกที่ทำสัญญาใหม่ ๆ ความในวรรคสองของมาตรา 873 ที่ว่า การลดจำนวนเบี้ย- ประกันภัยนั้นให้มีผลต่อไปในอนาคตนั้น ถ้อยคำยังไม่รัดกุมพอ ทำให้มีปัญหาที่จะต้อง

(6) จาร์ลี เชมะจารุ, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย ประกันภัย; (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2515), หน้า 104

พิจารณาว่า การลดเบี้ยประกันภัยนั้นลดเมื่อใด คือ

- 1) ลดตั้งแต่มูลค่าประกันภัยลดลง
- 2) ลดตั้งแต่มีการกำหนดจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยขึ้นใหม่

หรือ

- 3) ได้ลดตั้งแต่เบี้ยประกันภัยซึ่งยังมีได้ส่งเข้าไป

ปัญหานี้คำสตราจารย์จิตติ ดิงค์ภักย์ ได้อธิบายว่า⁽⁷⁾ หลักเกณฑ์ตามกรณีใน 2) ถูกต้องที่สุด ผู้เขียนมีความเห็นเพิ่มเติมว่า จำนวนเบี้ยประกันภัยจะสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับมูลค่าประกันภัย หรืออีกนัยหนึ่งขึ้นอยู่กับส่วนได้เสียที่อาจคำนวณเป็นเงินได้ (pecuniary interest) ของผู้เอาประกันภัยที่มีต่อตัวทรัพย์สินนั้น ฉะนั้น แม้ตามข้อเท็จจริง มูลค่าประกันภัยจะลดน้อยถอยลงมาแล้วก็ตาม แต่ตราบไต่ที่ยังไม่มีการกำหนดจำนวนเงินที่เอาประกันภัยใหม่ ก็เป็นที่แน่นอนว่าจะไม่สามารถคำนวณหาจำนวนเบี้ยประกันภัยให้เหมาะสมได้ ทำให้ไม่สามารถตราบต่อไปว่า จำนวนเบี้ยประกันภัยที่ควรจะได้ลดนั้นเป็นเงินเท่าใด ดังนั้น การคิดลดเบี้ยประกันภัยย่อมเริ่มตั้งแต่ได้กำหนดจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยใหม่

ปัญหาสุดท้ายที่ควรพิจารณาก็คือ หากได้ส่งเบี้ยประกันภัยตามจำนวนเงินที่เอาประกันภัยไว้ล่วงหน้าก่อนแล้ว ผู้เอาประกันภัยจะขอเบี้ยประกันภัยที่ควรได้ลดคืนได้หรือไม่ กล่าวคือ จะถือได้หรือไม่ว่า เบี้ยประกันภัยที่ได้ชำระไปแล้วนี้ บางส่วนเป็นเบี้ยประกันภัยในอนาคตตามความหมายของมาตรา 873 ในปัญหานี้ปรากฏว่ายังมีความเห็นไม่ลงรอยกัน และยังไม่มีความเห็นสรุปการพิจารณาของศาลฎีกา

(7) จิตติ ดิงค์ภักย์, คำสอนชั้นปริญญาตรีกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยประกันภัย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2516), หน้า 35

ฝ่ายแรกเห็นว่า (8) น่าจะเรียกคืนได้ โดยอ้างว่าเบี้ยประกันภัยที่ส่งไปแล้ว หากเป็นการส่งล่วงหน้าไป ย่อมจะถือเป็นเบี้ยประกันภัยในอนาคตที่ชำระล่วงหน้าไปแล้ว

อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า (9) มีผลสำหรับเบี้ยประกันภัยที่จะต้องส่งต่อไป ภายหน้าเท่านั้น ส่วนที่ส่งไปแล้วจะขอคืนบางส่วนไม่ได้เลย

ด้วยความเคารพต่อความเห็นของท่านเหล่านั้น ผู้เขียนเห็นว่าการเห็นของฝ่ายแรกน่าจะถูกต้องกว่า เพราะถ้าถือตามความเห็นหลังแล้ว หากเป็นกรณีก็ตามสัญญาผู้เอาประกันภัยจะต้องชำระเบี้ยประกันภัยครั้งเดียว (ไม่แบ่งชำระเป็นงวด) ผู้เอาประกันภัยก็ไม่อาจได้ประโยชน์จากกฎหมายมาตรานี้เลย ซึ่งน่าจะไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของผู้ร่างกฎหมาย กล่าวโดยสรุป ผู้เขียนเห็นว่า คำว่า "ในอนาคต" ในมาตรา 873 น่าจะหมายถึง ระยะเวลาตั้งแต่ที่ได้มีการกำหนดจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยขึ้นใหม่เป็นต้นไป ฉะนั้น คำในกฎหมายที่ว่า "การลดเบี้ยประกันภัยนั้น ให้เป็นผลต่อในอนาคต" แปลได้ว่า การลดเบี้ยประกันภัยจะเป็นผลตั้งแต่ได้มีการกำหนดจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยขึ้นใหม่เป็นต้นไป ด้วยเหตุนี้เองจึงถือได้ว่า เบี้ยประกันภัยสำหรับช่วงระยะเวลาตั้งแต่ได้มีการกำหนดจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยขึ้นใหม่จนถึงวันสิ้นสุดของสัญญา เป็นเบี้ยประกันภัยในอนาคต ซึ่งผู้เอาประกันภัยมีสิทธิขอลดและขอคืนได้ แม้ว่าในความเป็นจริง เบี้ย-

(8) บัญญัติ สู่ชีวะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยประกันภัย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2517), หน้า 29

(9) หลวงธรรมานุวัติก, คำบรรยายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยบัญชีเดินสพัด, ตัวเงิน, ประกันภัย, (พระนคร : ร้านกาญจนพิมพ์ดีด, 2477), หน้า 128

ประกันภัยเช่นว่านี้ ผู้รับประกันภัยจะได้รับไว้แล้วก่อนหน้าที่มูลประกันภัยจะลดน้อยถอยลงเสียอีกก็ตาม

4.3 ขอลดจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัย

สิทธิของผู้เอาประกันภัยในการขอลดจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัย มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 873 โดยปกติในการทำสัญญาประกันภัยนั้น ผู้เอาประกันภัยมักจะระบุทุนประกัน หรือที่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เรียกว่า "จำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัย" ไว้ใกล้เคียงกับราคาทรัพย์สินที่นำมาประกันภัย การที่ระบุทุนประกันไว้สูงกว่าราคาที่แท้จริง ไม่เป็นประโยชน์แก่ผู้เอาประกันภัยแต่อย่างใด เพราะนอกจากจะต้องเสียเบี้ยประกันภัยในอัตราสูงแล้ว ในกรณีเกิดวินาศภัยทรัพย์สินที่เอาประกันภัยเสียหายทั้งหมด ผู้เอาประกันภัยก็มีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้อย่างสูงไม่เกินความเสียหายที่ได้รับ

อย่างไรก็ตาม ราคาหรือมูลค่าของทรัพย์สินที่เอาประกันภัย (มูลประกันภัย) นั้น อาจเปลี่ยนแปลงได้เสมอ ทั้งในทางเพิ่มและทางลด เช่น เอาประกันภัยบ้านไว้หลังหนึ่ง ต่อมามีการดัดแปลงต่อเติมห้องเพิ่มขึ้น ก็เป็นที่แน่นอนว่า ราคาของบ้านจะต้องสูงขึ้น หรือในทางกลับกัน อาจมีการรื้อถอนส่วนประกอบบางอย่างของบ้านออกไป ในกรณีอย่างหลังนี้ ราคาบ้านย่อมลดลงไปอย่างไม่มีปัญหา

ในกรณีที่มูลประกันภัยเพิ่มสูงขึ้น ผู้เอาประกันภัยย่อมรักษาผลประโยชน์ของตนได้ โดยการเพิ่มทุนประกันจากที่กำหนดไว้เดิมให้เพียงพอ หรือใกล้เคียงกับราคาบ้านภายหลังที่มีการต่อเติมแล้ว ไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายให้ความคุ้มครองเป็นพิเศษ แต่ในกรณีที่มูลประกันภัยลดน้อยถอยลง ถ้าไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษ หรือคุ้มครองประโยชน์ของผู้เอาประกันภัยแล้ว จะเห็นว่าผู้เอาประกันภัยจะเสียเปรียบคู่สัญญาฝ่ายตรงข้ามเป็นอันมาก ดังจะเห็นได้ดังตัวอย่างดังต่อไปนี้

เอาประกันอัคคีภัยบ้านหลังหนึ่งไว้เต็มราคาตามท้องตลาดเป็นเงิน 200,000 บาท ต่อมาในระหว่างอายุสัญญา ผู้เอาประกันภัยได้รื้อห้องออกเสียสองห้อง เป็นผลให้ราคาบ้านลดลงเหลือเพียง 100,000 บาท ตามตัวอย่างนี้ ถ้า

เกิดอค์ภัยขึ้นเสียหายทั้งหลัง ผู้เอาประกันภัยจะได้รับชดใช้อย่างสูงไม่เกิน 100,000 บาท ในขณะที่ผู้เอาประกันภัยต้องเสียเบี้ยประกันภัยในอัตราที่คิดจากมูลค่าประกันภัย 200,000 บาท นับว่าผู้เอาประกันภัยขาดประโยชน์ที่ควรมีควรได้ไปไม่น้อย ด้วยเหตุนี้เองจึงได้มีมาตรา 873 เกิดขึ้น เพื่อขจัดความไม่เป็นธรรมดังกล่าว ในมาตรานี้มีหลักสำคัญอยู่ว่า มูลค่าประกันภัยนั้นจะต้องลดลงไปจากเดิมเป็นอันมาก ผู้เอาประกันภัยจึงจะเกิดสิทธิขอลดจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัย หากเป็นกรณีที่มูลค่าประกันภัยลดลงเพียงเล็กน้อย ผู้เอาประกันภัยจะใช้สิทธิตามมาตรา 873 ไม่ได้ แต่ไหนเพียงใดจึงจะถือว่ามูลค่าประกันภัยลดน้อยถอยลงไปหนัก เห็นจะต้องนำความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของคนธรรมดาสามัญ และฐานะทางเศรษฐกิจของแต่ละบุคคลมาประกอบการพิจารณาวินิจฉัย

4.4 เรียกให้ผู้รับประกันภัยหาประกัน

สิทธิของผู้เอาประกันภัยในการเรียกให้ผู้รับประกันภัยหาประกันให้ มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 876 วรรคแรกดังนี้ "ถ้าผู้รับประกันภัยต้องคำพิพากษาให้เป็นคนล้มละลาย ผู้เอาประกันภัยจะเรียกให้หาประกันอันสมควรให้แก่ตนก็ได้ หรือจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้" เหตุผลและความจำเป็นที่กฎหมายเข้ามามีส่วนในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้เอาประกันภัย ก็คงเนื่องจากข้อเท็จจริงที่ว่า ผู้เอาประกันภัยทุกคนต่างก็มุ่งประสงค์จะขจัดปัดเป่าภัยพิบัติซึ่งจะเกิดแก่ทรัพย์สินของตน โดยยอมเสียเงินแต่น้อยในลักษณะเบี้ยประกันภัย เพื่อให้ผู้รับประกันภัยเข้าเสี่ยงภัยแทน และเหตุที่ยินยอมเสียเงินก็โดยมุ่งหวังว่า เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นจริงในอนาคต ตนก็จะได้รับค่าสินไหมทดแทน และเพื่อความแน่นอนในเรื่องนี้ ผู้เอาประกันภัยทุกคนก่อนจะตัดสินใจเข้าทำสัญญาประกันภัยกับผู้รับประกันภัยรายใด ก็คงจะเลือกแล้วเลือกอีก ซึ่งไม่ต้องสงสัยเลยว่าผู้เอาประกันภัยก็ต้องเลือกผู้รับประกันภัยรายที่ตนเห็นว่ามีหลักฐานมั่นคง และชื่อเสียงดีเท่านั้น ฉะนั้น เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้รับประกันภัยต้องคำพิพากษาให้เป็นคนล้มละลาย ก็เท่ากับว่าความแน่นอนในการที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนเมื่อเกิดวินาศภัยไม่มีอีกต่อไป กฎหมายจึง

เข้ามามีส่วนคุ้มครองประโยชน์ของผู้เอาประกันภัยในช่วงนี้

กฎหมายมาตรา 876 เปิดโอกาสให้ผู้เอาประกันภัยใช้สิทธิเรียกให้ผู้รับประกันภัยซึ่งตกเป็นผู้ล้มละลายจัดหาประกันอันสมควรมาให้ตนได้ หรือจะเลิกสัญญาเสียก็ได้

เกี่ยวกับการหาประกันนี้ กฎหมายเขียนว่า ให้หาประกันอันสมควร จึงมีปัญหาว่าประกันอันสมควรตามมาตรา นี้ จะมีความหมายเพียงใด

เรื่องการหาประกันนี้ นอกจากจะได้บัญญัติไว้ในมาตรา 876 แล้ว ยังมีบัญญัติไว้ในมาตรา 249 (สิทธิยึดหน่วง) อีก โดยใช้ถ้อยคำใกล้เคียงกันมาก ในมาตรา 876 ใช้คำว่า "หาประกันอันสมควร" ส่วนในมาตรา 249 ใช้คำว่า "หาประกันไว้ให้ตามสมควร" ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า ข้อความทั้งสองมาตรานี้มีความหมายอย่างเดียวกัน

คำสตราจารย์เสนีย์ ปราโมช⁽¹⁰⁾ ได้อธิบายความหมายของการหาประกันไว้ตามสมควรตามนัยมาตรา 249 ว่า

"ที่กฎหมายว่าตามสมควรนั้น เข้าใจว่าตามสมควรแก่นี้ ไม่ใช่ตามสมควรเท่าเทียมกับค่าของทรัพย์สินที่ยึดไว้ เพราะเรื่องสิทธิยึดหน่วงก็ไม่มีอะไร นอกจากจะยึดไว้เกี่ยวกับที่เป็นหนี้ นอกเหนือเหลือเกินกว่านั้นไปไม่ได้โดยอยู่เอง เช่น จ้างแกรถยนต์ค่าจ้าง 500-600 บาท เขาหาแหวนทองขาวของซึ่งจะขายได้ราว 500-600 บาทมา ให้ ผู้ยึดหน่วงจะเรียกเอาอย่างอื่นอะไรถึงราคา 100,000-200,000

(10) ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรมและหนี้, (พระนคร : โรงพิมพ์ศรีพัฒนา, 2478), หน้า 1290

บาทเท่าราคารถยนต์ มองไม่เห็นเหตุผลอะไรที่จะยอมให้เรียกเอาได้
ถึงเพียงนั้น เพราะสิทธิของตนมีอยู่แต่เพียงที่จะยึดไว้ให้เขาใช้ค่า
จ้างเพียง 500-600 บาทเท่านั้น ขอสำคัญอย่าให้น้อยกว่าที่เป็นนี้
กันอยู่กันแล้วกัน"

จากคำอธิบายของศาสตราจารย์เสนีย์ ปราโมช ข้างต้น จึงน่าจะทำ
ความเข้าใจได้ว่า ประกันอันสมควรที่ผู้เอาประกันภัยมีสิทธิเรียกเอาจากผู้รับประกัน-
ภัยผู้ตกเป็นคนล้มละลาย จะต้องเป็นประกันอันสมควรแก่หนี้ (ในอนาคต) ของผู้รับ-
ประกันภัย จะพิจารณาความสมควรให้เหมาะสมกับฐานะของเศรษฐกิจของผู้เอา-
ประกันภัยยอมไม่ได้ เช่น ผู้เอาประกันภัยทำสัญญาประกันอสังหาริมทรัพย์ของตนหลังหนึ่ง
ไว้ โดยกำหนดทุนประกัน (จำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัย) เป็นเงิน 200,000 บาท
ถ้าปรากฏว่าผู้รับประกันภัยถูกศาลพิพากษาให้เป็นคนล้มละลาย ผู้เอาประกันภัย
จะมีสิทธิเรียกให้ผู้รับประกันภัยหาประกันใหม่ทดแทนได้อย่างสูงเพียง 200,000 บาท
เท่านั้น เพราะความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยในสัญญาดังกล่าว จะมีอย่างสูงไม่
เกินทุนประกัน แม้อันจะถูกไฟไหม้เสียหายทั้งหลังก็ตาม

มีข้อน่าสังเกตว่า การที่จะให้ผู้รับประกันภัยจัดหาประกันใหม่ตามมาตรฐาน
ในทางปฏิบัติแทบจะไม่เป็นประโยชน์เลย เพราะตามกฎหมายล้มละลายนั้น เมื่อ
บุคคลใดถูกฟ้องล้มละลาย ศาลจะดำเนินการ 2 ขั้นตอน ขั้นแรกจะพิจารณาว่า
บุคคลนั้นมีหนี้สินล้นพ้นตัวจริงหรือไม่ ถ้าได้ความว่าเป็นคนหนี้สินล้นพ้นตัว เขาเกณฑ์
ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ศาลก็จะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เมื่อศาลพิทักษ์ทรัพย์
เด็ดขาดแล้ว ก็จะเปิดโอกาสให้บุคคลนั้นขอประนอมหนี้ ถ้าลูกหนี้สามารถทำความ
ตกลงประนอมหนี้กับเจ้าหนี้ได้ ก็จะไม่ถูกศาลพิพากษาให้เป็นคนล้มละลาย แต่ถ้า
ประนอมหนี้ไม่ได้ ศาลจึงจะดำเนินการในขั้นที่สอง คือ พิพากษาให้เป็นคนล้มละลาย
ในกรณีนี้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ลูกหนี้จะกระทำการใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สิน
หรือกิจการของตนไม่ได้ แต่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะเข้ามาเป็นผู้จัดการทรัพย์สิน
ของลูกหนี้แทน ซึ่งก็เท่ากับว่าลูกหนี้หมดอำนาจที่จะดำเนินกิจการต่าง ๆ ของตนต่อ

ไปแล้ว และยิ่งเมื่อลูกหนี้ (ผู้รับประกันภัย) ถูกศาลพิพากษาให้เป็นคนล้มละลาย
หนทางที่จะไปหาประกันมาให้ผู้เอาประกันภัยจะมีได้อย่างไร (11) ฉะนั้น จึงน่าจะ
ยึดถือเป็นข้อยุติได้ว่า ประโยชน์ที่ผู้เอาประกันภัยจะพึงมีพึงได้โดยอาศัยบัญญัติใน
มาตรา 876 แทบจะไม่มีเหลืออยู่เลย

ปัญหาสุดท้ายก็คือ จำเป็นหรือไม่ที่คำพิพากษาให้ผู้รับประกันภัยล้มละลาย
จะต้องเกิดขึ้นในระหว่างอายุสัญญาประกันภัย หรืออีกนัยหนึ่ง ผู้เอาประกันภัยจะขอ
ให้ผู้รับประกันภัยหาประกันอันสมควรได้หรือไม่ ถ้าปรากฏว่าศาลได้พิพากษาเมื่อ
สัญญาประกันภัยสิ้นอายุการคุ้มครองแล้ว

ผู้เขียนเห็นว่า สิทธิของผู้เอาประกันภัยจะเกิดขึ้นในทันทีที่มีคำพิพากษาให้
ผู้รับประกันภัยล้มละลาย ส่วนคำพิพากษานั้นจะได้เกิดขึ้นในระหว่างอายุสัญญาหรือ
ไม่ ไม่ใช่ข้อสำคัญ เว้นแต่ในกรณีที่สิ้นอายุสัญญาแล้ว และไม่มีวินาศภัยเกิดขึ้นใน
ระหว่างนั้น จะเรียกให้ผู้รับประกันภัยหาประกันไม่ได้ เพราะเมื่อไม่มีวินาศภัย ผู้
เอาประกันภัยก็ย่อมไม่ได้รับความเสียหาย และเมื่อไม่มีความเสียหายเสียแล้ว ผู้
รับประกันภัยก็ไม่มีหน้าที่ต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทน เรื่องการเรียกหาประกันก็ต้อง
งดไปโดยปริยาย

4.5 บอกเลิกสัญญาประกันวินาศภัย

สิทธิการบอกเลิกสัญญาประกันวินาศภัยของผู้เอาประกันภัย พอจะจำแนก
ที่มาแห่งสิทธิได้ 4 ประการ คือ

ประการแรก สิทธิตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ

3 เอกเทศสัญญา ลักษณะ 20 หมวด 2 มาตรา 872 และมาตรา 876

ประการที่สอง สิทธิตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.

(11) จารัส เชมะจารุ, เรื่องเดิม, หน้า 108

2510 มาตรา 21 วรรคสี่ และมาตรา 30 (1)

ประการที่สาม สิทธิตามที่กำหนดไว้ในสัญญาประกันวินาศภัย

ประการที่สี่ สิทธิตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 2
หน้า ลักษณะ 2 หมวด 4 มาตรา 387 ถึงมาตรา 389

โดยที่วิทยานิพนธ์มุ่งที่จะศึกษาในเรื่องประกันภัยโดยเฉพาะ ฉะนั้น จะ
ไม่ขอกล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับการบอกเลิกสัญญาตามหลักทั่วไป แต่จะเน้นเฉพาะ
สิทธิการบอกเลิกสัญญาของผู้เอาประกันภัยตามกฎหมายที่เกี่ยวกับการประกันภัย ใน
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ใน พ.ร.บ. ประกันวินาศภัย พ.ศ. 2510 และ
ตามที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัยเท่านั้น

4.5.1 การบอกเลิกสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา
872 และมาตรา 876

กรณีตามมาตรา 872

มาตรานี้บัญญัติไว้ดังนี้ "ก่อนเริ่มเสี่ยงภัย ผู้เอาประกันภัยจะบอก
เลิกสัญญาเสียก็ได้ แต่ผู้รับประกันภัยชอบที่จะได้เบี้ยประกันภัยถึงจำนวน"

สิทธิบอกเลิกสัญญาของผู้เอาประกันภัยตามมาตรานี้จะเกิดขึ้นต่อ
เมื่อ การเสี่ยงภัยของผู้รับประกันภัยยังไม่เริ่มต้น ความสำคัญจึงอยู่ที่คำว่า "ก่อน
เริ่มเสี่ยงภัย" เพราะถ้าสามารถทำความเข้าใจความหมายของคำนี้ได้แล้ว ปัญหา
ทั้งหมดก็ย่อมจะคลี่คลาย อาจมีผู้สงสัยว่า เมื่อสัญญาประกันภัยเกิดขึ้นแล้ว การเสี่ยง
ภัยก็น่าจะเริ่มขึ้นพร้อมกัน แต่ความจริงไม่จำเป็นจะต้องเป็นเช่นนั้นเสมอไป เพราะ
วันที่ผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยตกลงทำสัญญากัน กับกำหนดเวลาเริ่มต้นแห่ง
สัญญาอาจเป็นคนละวันได้ ฉะนั้น ตราบใดที่ยังไม่ถึงเวลาเริ่มต้นของสัญญา จะเรียก
ว่าผู้รับประกันภัยเริ่มเสี่ยงภัยแล้วย่อมไม่ได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตกลงทำสัญญาประกันภัยในวันที่ 1 มกราคม 2518 แต่ในสัญญา
ประกันภัยระบุให้กรมธรรม์ประกันภัยเริ่มมีผลคุ้มครองผู้เอาประกันภัยตั้งแต่ 12.00 น.
ของวันที่ 10 มกราคม 2518 (กำหนดเวลาเริ่มต้นของสัญญาประกันภัย) ในกรณีนี้

ถ้ายังไม่ถึง 12.00 น. ของวันที่ 10 มกราคม 2518 ผู้เอาประกันภัยยอมบอกเลิกสัญญาได้เสมอ เพราะการเสี่ยงภัยของผู้รับประกันภัยยังไม่เริ่ม และเมื่อมีการบอกเลิกสัญญาตามนี้ ผู้รับประกันภัยมีสิทธิได้รับเบี้ยประกันภัยครึ่งหนึ่งของจำนวนที่ตกลงกันไว้ กล่าวคือ ถ้าได้รับชำระไปหมดแล้วก่อนหน้ามีการบอกเลิกสัญญา ผู้รับประกันภัยก็ต้องคืนผู้เอาประกันภัยครึ่งหนึ่ง แต่ถ้าในขณะที่บอกเลิกสัญญา ผู้เอาประกันภัยยังไม่ได้ชำระเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้รับประกันภัยเลย ก็มีหน้าที่ต้องส่งให้เขาไปครึ่งหนึ่ง

เกี่ยวกับจำนวนเบี้ยประกันภัย ถ้าพิจารณาดูเพียงผิวเผิน ๆ ก็คล้ายกับว่ากฎหมายมาตรานี้ไม่ให้ความยุติธรรมแก่คู่กรณีอย่างเพียงพอ เพราะให้สิทธิแก่ผู้รับประกันภัยที่จะได้รับเบี้ยประกันภัยฟรี ๆ ครึ่งหนึ่ง ทั้ง ๆ ที่ยังไม่มีการเสี่ยงภัยใด ๆ เลย แต่ตามความจริงแล้วไม่เป็นเช่นนั้น เนื่องจากในการประกอบธุรกิจประกันภัยนั้น ก่อนตกลงรับประกันภัยทรพย์สินอันใดอันหนึ่ง ฝ่ายผู้รับประกันภัยมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นแล้ว เป็นต้นว่า ต้องจัดเจ้าหน้าที่ไปตรวจสอบสถานที่ที่ทรพย์สินนั้นตั้งอยู่ ฯลฯ จะถือว่าผู้รับประกันภัยได้รับเบี้ยประกันภัยไปเปล่า ๆ เห็นจะไม่ถูกต้องและอีกประการหนึ่ง สิทธิในการบอกเลิกสัญญาตามมาตรานี้ เป็นสิทธิเด็ดขาดของผู้เอาประกันภัย ทั้ง ๆ ที่ฝ่ายผู้รับประกันภัยมิได้กระทำผิดสัญญาใด ๆ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 872 ไม่ใช่บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน คู่สัญญาอาจตกลงกันเป็นอย่างอื่นได้ เช่น อาจตกลงกันให้ผู้เอาประกันภัยบอกเลิกสัญญาได้แม้ผู้รับประกันภัยจะได้เริ่มเสี่ยงภัยแล้วก็ตาม

การบอกเลิกสัญญาของผู้เอาประกันภัยตามมาตรานี้ ตรงกับประมวลกฎหมายพาณิชย์ญี่ปุ่นมาตรา 407 และตามกฎหมายญี่ปุ่น ผู้เอาประกันภัยจะเลือกบอกเลิกสัญญาแต่บางส่วนก็ยังได้

กรณีตามมาตรา 876

สิทธิบอกเลิกสัญญาของผู้เอาประกันภัยตามมาตรานี้ จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีคำพิพากษาของศาลให้ผู้รับประกันภัยตกเป็นคนล้มละลาย ถ้าเป็นแต่เพียงมี

คำสั่งศาลให้พิทักษ์ทรัพย์สินของผู้รับประกันภัยเด็ดขาด—ผู้เอาประกันภัยจะขอบอกเลิกสัญญายังมีได้

4.5.2 การบอกเลิกสัญญาตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2510
กรณีตามมาตรา 21 วรรคสี่

"ในกรณีที่บริษัทออกกรมธรรม์ประกันภัยโดยใช้แบบ หรือข้อความที่นายทะเบียนมิได้ให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ผู้เอาประกันภัยจะเลือกให้บริษัทต้องรับผิดชอบตามกรมธรรม์ประกันภัยนั้น หรือจะบอกเลิกสัญญาประกันภัยนั้นเสีย และให้บริษัทคืนเบี้ยประกันภัยทั้งสิ้นที่ได้ชำระไว้แล้วแก่บริษัทก็ได้ และไม่ว่าผู้เอาประกันภัยจะใช้สิทธิดังกล่าวนี้ประการใดหรือไม่ ย่อมไม่เป็นเหตุให้บริษัทพ้นความผิดที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้"

ตามปกติกรมธรรม์ประกันวินาศภัยซึ่งผู้รับประกันภัย เป็นผู้ออกนั้น จะต้องเป็นไปตามแบบและข้อความที่นายทะเบียนวินาศภัยได้ให้ความเห็นชอบ ฉะนั้น เมื่อใดก็ตามถ้าปรากฏว่าผู้รับประกันภัยออกกรมธรรม์ประกันภัยโดยใช้แบบ หรือข้อความที่นายทะเบียนยังมีได้ให้ความเห็นชอบ นอกจากผู้รับประกันภัยอาจต้องรับโทษทางอาญาแล้ว ยังเป็นเหตุให้ผู้เอาประกันภัยบอกเลิกสัญญาเสียได้ ถ้าฝ่ายผู้เอาประกันภัยพิจารณาแล้วเห็นว่า แบบหรือข้อความในกรมธรรม์ประกันภัยซึ่งผู้รับประกันภัยออกฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าว มิได้ให้ความคุ้มครองแก่ตนเท่าที่ควร

ข้อที่ควรสังเกตก็คือ การบอกเลิกสัญญาของผู้เอาประกันภัยในกรณีนี้ มีข้อแตกต่างกับกรณีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 872 อยู่สองประการ ได้แก่

- (1) บอกเลิกสัญญาได้ แม้ผู้รับประกันภัยจะเริ่มเสียภัยแล้ว
- (2) ผู้เอาประกันภัยมีสิทธิขอคืนเบี้ยประกันภัยที่ตนได้ชำระ

คืนมาทั้งหมด

กรณีตามมาตรา 30 (1)

"เมื่อได้มีคำสั่งของอธิบดีตามมาตรา 29 แล้ว

(1) ผู้เอาประกันภัยมีสิทธิบอกเลิกสัญญาประกันอัคคีภัยรายนั้นเสียได้ภายในสามวัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งจากอธิบดี และเมื่อได้บอกเลิกแล้ว ให้บริษัทคืนเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยตามส่วนเฉลี่ยของระยะเวลาที่เอาประกันภัยนั้น"

คำสั่งของอธิบดีตามมาตรา 29 หมายถึง คำสั่งของอธิบดีกรมทะเบียนการค้าที่ให้ลดจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัย (ทุนประกัน) ลง ภายหลังจากที่ตรวจพบว่า ราคาทรัพย์สินที่เอาประกันภัยมีมูลค่าน้อยกว่าจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยมาก การที่กฎหมายให้สิทธิแก่ผู้เอาประกันภัยที่จะบอกเลิกสัญญาตามมาตรานี้ ก็เพื่อให้โอกาสสุดท้ายแก่ผู้เอาประกันภัยว่า สมควรที่จะทำประกันภัยต่อไปหรือไม่ เพราะในบางกรณีอาจเป็นไปได้ว่า ผู้เอาประกันภัยมิได้ประสงค์จะหากำไรจากการประกันวินาศภัย และสาเหตุที่กำหนดจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยไว้สูงกว่าราคาทรัพย์สินมาก อาจเป็นเพราะรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็ได้ ซึ่งในบางครั้งการที่จะทราบราคาอันแน่นอนของทรัพย์สินอันใดอันหนึ่งนั้นมิใช่ของง่าย มูลค่าของทรัพย์สินบางอย่างอาจขึ้นอยู่กับประโยชน์ ซึ่งเกิดจากการใช้ตามความต้องการของเจ้าของทรัพย์สินนั้น ในกรณีเช่นนี้ มูลค่าของทรัพย์สินในทัศนะของเจ้าของ อาจจะสูงกว่ามูลค่าในท้องตลาดก็ได้(12)

4.5.3 การบอกเลิกสัญญาตามที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย

สิทธิในการขอบอกเลิกสัญญาของผู้เอาประกันภัยตามหัวข้อนี้ไม่มีข้อยกเว้น เมื่อใดผู้เอาประกันภัยจะใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาได้ ก็ย่อมเป็นไปตามที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย สำหรับกรมธรรม์ประกันภัยฉบับมาตรฐาน โดยความ

(12) Sidney Preston and Raoul P. Colinvaux, The Law of Insurance-Life, Accident, Fire, Liability, Motor Vehicle and Guarantee, (London : Sweet & Maxwell, Ltd., 1950), p. 106

เห็นชอบของนายทะเบียนประกันวินาศภัยนั้นได้กำหนดไว้ว่า ผู้เอาประกันภัยจะบอกเลิกสัญญาเมื่อใดก็ได้ โดยบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังผู้รับประกันภัย โดยไม่จำเป็นต้องบอกกล่าวล่วงหน้าแต่อย่างใด ขอกำหนดเช่นว่านี้ มีอยู่ทั้งในกรมธรรม์ประกันอัคคีภัยและกรมธรรม์ประกันรถยนต์

ข้อที่น่าสังเกตรวมก็คือ สิทธิในการบอกเลิกสัญญาตามมาตรา 872 ดังได้กล่าวมาแล้ว กับสิทธิการบอกเลิกสัญญาตามกรมธรรม์ประกันภัยมาตรฐานนี้ มีข้อแตกต่างที่นับว่าเป็นสาระสำคัญ คือ การบอกเลิกสัญญาโดยอำนาจของกฎหมายมาตรา 872 นั้น จะต้องเป็นกรณีที่ผู้รับประกันภัยยังมิได้เริ่มเสี่ยงภัย หมายความว่า ถ้ามีการเริ่มเสี่ยงภัยแล้ว (โดยที่ผู้รับประกันภัยมิได้ประพาศติผิดสัญญาในข้อหนึ่งข้อใด) ผู้เอาประกันภัยจะขอบอกเลิกสัญญาไม่ได้เลย

ส่วนการบอกเลิกสัญญาตามข้อกำหนดที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัยมาตรฐาน ผู้เอาประกันภัยจะบอกเลิกสัญญาเสียในขณะใดขณะหนึ่งในระหว่างอายุสัญญาก็ได้ ซ้ำยังมีสิทธิที่จะได้รับเบี้ยประกันภัยคืนจากผู้รับประกันภัยอีกด้วย ในการคิดหาจำนวนเบี้ยประกันภัยซึ่งจะต้องคืนนั้น ผู้รับประกันภัยจะหักเบี้ยประกันภัยออก (จากจำนวนเต็มที่ตกลงกันไว้ ไม่ว่าผู้เอาประกันภัยจะจ่ายให้แก่ผู้รับประกันภัยไปแล้วหรือไม่ก็ตาม) ตามอัตราประกันภัยระยะสั้น สำหรับเวลาที่กรมธรรม์ประกันภัยได้ใช้บังคับมาแล้ว

อัตราเบี้ยประกันภัยระยะสั้นนั้น จะสูงกว่าอัตราประกันภัยตลอดทั้งปี

เมื่อได้ตรวจอัตราเบี้ยประกันภัยระยะสั้นดูแล้วจะเห็นว่า ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยขอบอกเลิกสัญญาภายหลังที่กรมธรรม์ประกันภัยใช้บังคับมาได้ 10 วัน ผู้เอาประกันภัยจะได้เบี้ยประกันภัยคืนมากกว่าครึ่ง คือ ได้รับคืนเป็นจำนวนสูงถึงร้อยละ 72 ของเบี้ยประกันภัยทั้งปี ซึ่งมีจำนวนมากกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 872 เสียอีก ทั้ง ๆ ที่การใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาตามมาตรา 872 จะกระทำได้เฉพาะในกรณีที่ผู้รับประกันภัยยังไม่เริ่มเสี่ยงภัย

ผลของการบอกเลิกสัญญา เมื่อมีการบอกเลิกสัญญาแล้ว จะเกิดผลตาม มาอย่างไรนั้น จะต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและ พณิชย์มาตรา 391 คือ คู่สัญญาแต่ละฝ่ายจะต้องกลับสู่ฐานะเดิม เพราะฉะนั้น ถ้าในการบอกเลิกสัญญาของผู้เอาประกันภัยในกรณีใด เป็นเหตุให้ผู้รับประกันภัยจำ ต้องคืนเบี้ยประกันภัยทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ผู้รับประกันภัยก็ต้องชำระดอกเบี้ย ในเงินเบี้ยประกันภัยในส่วนที่ต้องคืนให้แก่ผู้เอาประกันภัยอีกโสดหนึ่งด้วย

ขอเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายต่างประเทศ

ข้อกำหนดในส่วนที่เกี่ยวกับการบอกเลิกสัญญาตามที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ ประกันภัยนั้น คล้ายคลึงกันเกือบทุกประเทศ คือ ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยเป็นฝ่าย บอกเลิกสัญญา ผู้เอาประกันภัยมีสิทธิบอกเลิกได้ในทันทีทันใด แต่ถ้าผู้รับประกันภัย เป็นฝ่ายใช้สิทธิขอบอกเลิกสัญญาแล้ว จะต้องแจ้งให้ผู้เอาประกันภัยทราบล่วงหน้า ทั้งนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เอาประกันภัยสามารถไปติดต่อทำสัญญากับผู้รับประกันภัย รายอื่นได้ทันที

โดยมิให้การคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันภัยต้องขาดตอน และอีกประการ หนึ่งก็เพื่อป้องกันมิให้ผู้รับประกันภัยฉวยโอกาสบอกเลิกสัญญาเสียก่อนได้ เมื่อมี พุทธิการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าตนจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน เช่น ในกรณีประกัน อัคคีภัย เมื่อเกิดเพลิงไหม้ขึ้นแล้ว และมีแนว โนมที่ไฟจะถึงบ้านที่เอาประกันภัยไว้ ถ้าไม่มีข้อกำหนดที่บังคับให้ผู้รับประกันภัยต้องแจ้งการบอกเลิกสัญญาล่วงหน้า ผู้รับ ประกันภัยที่ไม่สุจริต ก็จะได้โอกาสบอกเลิกสัญญาเสียก่อนที่เพลิงจะไหม้ถึงบ้านหลัง นั้น ซึ่งเป็นการไม่ยุติธรรมแก่ผู้เอาประกันภัยเป็นอย่างยิ่ง